

Met de vestingwet van 1874 kwam een eind aan een aantal verouderde militaire situaties in Nederland. Zo werd ook de stad Groningen als vesting opgeheven, en in de volgende jaren maakten de brede wallen en bolwerken plaats voor singels en plantsoenen. In het noordwesten ontstond het Noorderplantsoen, in het oosten werd een begin gemaakt met het Academisch Ziekenhuis, en in het zuiden werden de singels van Rade- tot Praedinius-singel aangelegd. Met de grond die vrijkwam bij het afgraven van de wallen werden het Zuider- en Kattendiep gedempt.

Ook de overbodig geworden Herepoort en Oosterpoort werden gesloopt. Van de Oosterpoort is niets meer over, maar de Herepoort is merkwaardigerwijs nog te zien in de tuin van het Rijksmuseum te Amsterdam; een vreemde annexatie van een monument dat op de plaats van herkomst beter tot zijn recht zou komen. Het bastion tussen de beide poorten, de Oosterdwinger, werd omgevormd tot het Zuiderpark: met de windrichtingen heeft de Groninger het wat moeilijk. De grond langs de singels bleef voorlopig onbebouwd.

In 1888 werd aan de Radesingel de nieuwe bisschopskerk voltooid, de St. Jozefkerk, een werkstuk van de vermaarde architect P.H.J. Cuypers (1827-1921). Cuypers, een leerling van Viollet-le-Duc, bouwmeester van o.a. het Rijksmuseum en Centraal Station in Amsterdam, en later ook van het station van Groningen (1896), voegde hiermee een fraai staaltje toe aan de Nederlandse neo-gotiek. Nog lange tijd bleef de kerk vrij uitzicht hebben op de weilanden langs het Verbindingskanaal. Een foto uit die jaren toont de St. Jozefkerk op de achtergrond, terwijl op de voorgrond een schaap zich het Groningse gras goed laat smaken.

1892-93 is het terrein tussen de Heresingel en het jaagpad langs het Verbindingskanaal ingedeeld in percelen en verkocht. Volgens dossier nummer 14/3705 van de Timmerdispositiën in het gemeente-archief heeft de bouwpolitie op 8 mei 1893 Mevr. de wed. Mees-Gockinga toestemming verleend tot het bouwen van een villa op het perceel Sectie H nr. 2092.

Mevr. H.E. Mees geb. Gockinga (1852-1934) was sinds 1886 weduwe van Prof. dr. R.A. Mees, in leven hoogleraar in de natuurkunde en meteorologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Het had haar niet meegezeten: in 1891 waren, een maand na elkaar, haar beide oudste dochters gestorven, 12 en 13 jaar oud, misschien aan dezelfde besmettelijke ziekte, iets dat in de ongezonde stad die Groningen toen was niet tot de onmogelijkheden behoorde. Gefortuneerd was ze in elk geval wel, en het is niet onbegrijpelijk dat ze de kans aangreep om met haar twee overgebleven kinderen ruimer en gerieflijker te gaan wonen.

Groningen bezat in die tijd blijkbaar geen bouwmeesters die een opdracht van die omvang waard waren. Het werd een uitsluitend Amsterdamse aangelegenheid: architect was de Amsterdammer Abraham Salm Gzn. (1857-1915), en ook aannemer Jacobus Koster was te Amsterdam gevestigd.

Nadat het terrein van een schutting was voorzien, legde op 21 juni 1893 Willem Cornelis Mees, oud 10 jaar, de eerste steen. Deze steen is nog steeds te zien bij het brandtrapje naast de serre; voordat de hooggeleerde automobielen daar geparkeerd werden bevond zich daar het zonneterras. Het was trouwens de eerste stap in de carrière van W.C. Mees: hij bracht het tot

hoogleraar in de staathuishoudkunde, het agrarisch recht en de sociale statistiek aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

De bouw duurde langer dan voorzien. Het dossier bevat aanvragen om de schutting langer dan de toegestane termijn te handhaven, een verzoek dat ingewilligd wordt, en pas op 17 april 1894 deelt mev. Mees de bouwpolitie mee dat de villa voltooid is. Volgen nog de aanleg van een tuinhek aan de voorzijde en een afrastering aan de zijkanten en achterzijde langs het jaagpad.

De uitzonderlijke bouwstijl roept allerlei associaties op, met Zwitserse chalêts, met sommige koloniale huizen, en allerhande details wijzen erop dat de Jugendstil in opkomst is. In ieder geval kwam de villa al gauw bekend te staan als 'Het Zwitserse Huis'.

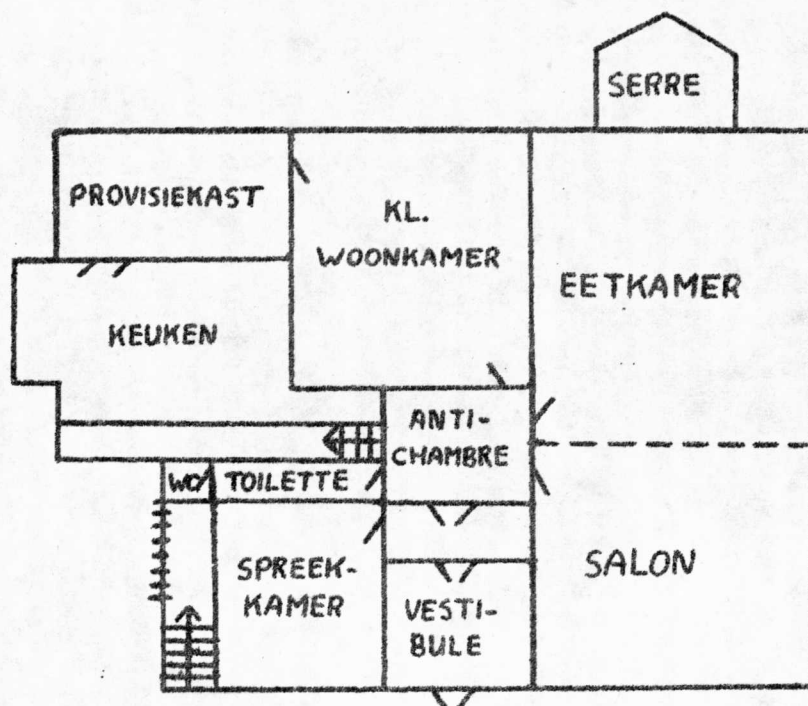
Het huis was van de modernste gemakken voorzien: gas, waterleiding en riolering. Alleen elektriciteit zal er in die jaren nog niet geweest zijn. Van de weelderige inrichting getuigen nog de marmeren vestibule, de geornamenteerde plafonds en de schoorsteenmantel met spiegel in de eetkamer (de achterhelft van de huidige bibliotheek), die met schuifdeuren gescheiden was van de zitkamer-salon. De zijkamer fungeerde bovendien nog als kleine zitkamer, en natuurlijk was er nog een ontvangstkamer naast de voordeur.

De in het dossier aanwezige bouwtekeningen verraden het een en ander over de leefwijze van de welgestelde bourgeoisie van die dagen (zie bijgevoegde tekeningen). Ondanks de nieuwe functie van de vertrekken, is de oude indeling voor een groot deel blijven bestaan: op de bel-etage bevond zich naast genoemde vertrekken nog de keuken (thans kamer Prof. Waterbolk); op de eerste verdieping waren de slaapkamer van Mevrouw (nu kamer Prof. Jongkees), de zit- en slaapkamer van de Jongejuffrouw (nu kamer dr. H.P.H. Jansen), de zit- en slaapkamer van de Jongheer (nu kamer Prof. Lipschitz), de badkamer met badkuip, en een eerste logeerkamer (nu kamer Prof. Kossman). Deze eerste logeerkamer stond door een binnendeur in verbinding met de slaapkamer van Mevrouw, een bouwwijze die tegenwoordig nog in sommige gemeenten uit zedelijkheidsoverwegingen verboden is! Op de tweede verdieping bevonden zich uiteraard de vertrekken van de dienstboden, een strijken linnenzolder, een bergzolder en een tweede logeerkamer. Tenslotte was er in de kelder nog een aparte provisie- en wijnkelder (nu keuken van de kantine).

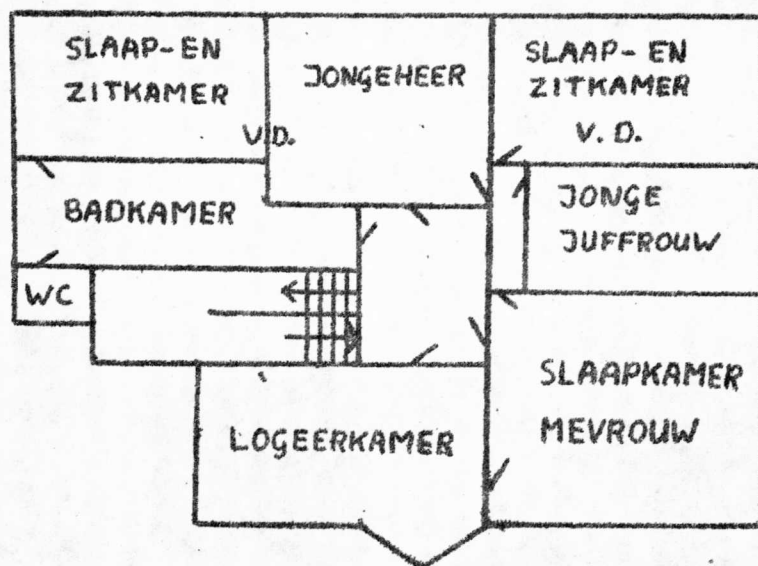
Een dergelijk huis met zoveel mogelijkheden vraagt om spannende gebeurtenissen, maar er is helaas niets overgeleverd dat de oogharen van de lezer sneller doet trillen. De villa Heerasingel R 591, na 1900 Heerasingel 13, werd bewoond, en later verhuurd door meesters in de rechten, artsen en hoogleraren, die het huis uitsluitend voor zijn bestemming hebben gebruikt. De voorzieningen werden aangepast aan de eisen des tijds: in 1929, na het tot stand komen van de centrale riolering, is een nieuwe closetinstallatie aangelegd, en in 1932 werd de garage toegevoegd.

Zoals zoveel panden in Groningen liep ook dit huis tijdens de bevrijdingsdagen oorlogsschade op (16 april 1945), die in september van dat jaar hersteld werd. De toenmalige eigenaar, Prof. Boerema te Amsterdam, diende in 1948 een verzoek in bij het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting tot vergoeding van de herstelwerkzaamheden.

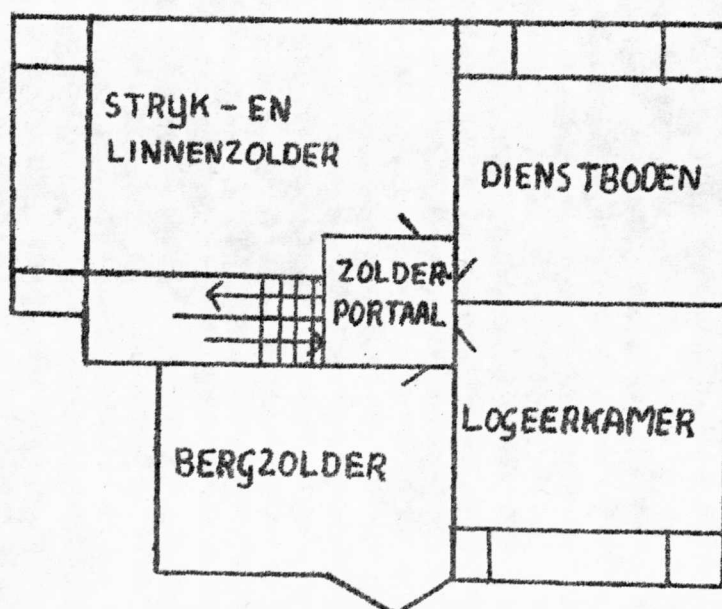
Ingrijpende veranderingen gaan pas plaats hebben als de woning bij gemeentelijk besluit van 10 mei 1966 aan de bestemming wordt onttrokken. Op 22 september 1966 volgt de vergunning van B.&W. aan de nieuwe eigenaren, de curatoren van de Rijksuniversiteit, om het gebouw opnieuw in te delen en te verbouwen. De verbouwing stond onder leiding van Ir. A.J. Both, hoofd Afdeling Bouwvoorzieningen der Rijksuniversiteit.

Bel - Etage

1^e Etage

2^e Etage

Overigens schijnt het oorspronkelijk de bedoeling te zijn geweest het Frans Instituut op Heresingel 13 te huisvesten. In de kelder zou het talenpracticum aangelegd worden. De bouw van het Alfa-Gebouw met zijn centrale practicum maakte dit overbodig. Het Frans Instituut verhuisde naar de Grote Kruisstraat, en het Instituut voor Geschiedenis betrok het ruime pand. Zo ruim, dat ook de afdelingen Middel- en Nieuw-Grieks en Middeleeuws Latijn van het Klassiek Instituut er nog bij konden. Hoe voorbarig dat was, weet iedereen die wel eens in het afgelopen jaar de koffiekamer heeft betreden.

Het Historisch Instituut heeft nu het rijk alleen. Voor hoe lang nog? Nog afgezien van het ruimtegebrek, dat de historici vroeg of laat tot vertrekken zal dwingen, begint het gebouw tekenen van ouderdom te vertonen. Grondverzakking langs de fundamenteën van de oude wallen heeft een scheur doen ontstaan in de muur van de bibliotheek, en het interieur maakt blijkbaar een onaantrekkelijke indruk op sommige bezoekers. Zoals op Prof. Karel van het Reve, die tijdens een bezoek van een "schurftige villa" gewaagde...

Er zal nog wel eens een verzekeringskantoor in gevestigd worden. Wat het woonhuis Heresingel 13 betreft, is de geschiedenis hiermee afgelopen.

(vv. afdelingsraad van pag. 38)

Instituutsraad. Vanaf de maandag na de afd. raad zal Mevr. Mr. Mecuwisse de beheerder juridisch bijstaan bij zijn taak.

Fac. Raad en Acad. Raad. Geen bijzonderheden fac. raad. De acad. raad is niet teruggekomen van de indeling van de geschiedenis in de fac. der letteren. De plaatsingscommissie wil ook de plaatsingen na 1 oktober via haar laten lopen. De minister zal snel een onderwijscommissie moeten instellen. Organisatie van de doctoraalscripties landelijk, met handhaving auteursrechten? Advies aangevraagd bij kenners auteursrecht. Rapport oie. Mossel over lerarenopleiding: deze moet parallel gaan aan de acad. opleiding en niet in 4 jaar en 1 jaar pedagogiek apart.

Plaatsing nieuw lid commissie onderwijs v.d. acad. raad. Prof. Kossmann heeft ontslag genomen. Als nieuw lid voorgesteld de heer Bakker; hem zal gevraagd worden naar zijn mening over Posthumus. Bindend mandaat kan de afd. raad niet geven; wel verzoeken. Binnen het instituut zal de studiecommissie het beraad voeren; de heer Bakker zal hier aan toegevoegd worden.

Verkiezingen. De kiesraad is geformeerd; er moet een datum komen. Een lid van de TAP completeert de kiesraad. Volgende afd. raad beslist of de verkiezingen op een of meer dagen zullen zijn. Probleem kiesgerechtigdheid zal worden besproken in de kiesraad.

Volgende afd. raad op 23 oktober. Ter tafel nog de mededeling dat er krediet is voor een elektr. schrijfmachine, twee kasten, een diktafoon en een foto-kopieerapparaat.

Mej. Verbaan stelt tenslotte de heer van Veen voor als lid van de commissie onderwijs acad. raad namens de studentenfractie ipv. de heer Bakker.

Waarna sluiting.
